

Andrzej F. Dziuba

"Życie konsekrowane w posoborowym nauczaniu Kościoła", Czesław Parzyszek, Ząbki 2007 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 52/1-2, 356-361

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- 3) *Interwencje Kongregacji Doktryny Wiary*. Jak zauważa Autor, Kongregacja odwołuje się do prawa naturalnego w wielu swoich wypowiedziach, m.in. w dokumencie dotyczącym projektów legalizacji związków homoseksualnych.
- 4) *Wobec relatywizmu etycznego oraz pozytywizmu prawnego*. Autor zauważa tutaj, że błędem jest przyjmowanie pluralizmu etycznego bez odniesienia się do prawa moralnego naturalnego, i podkreśla konieczność zgodności prawa cywilnego z prawem naturalnym oświeconym zdrowym rozsądkiem. Odnośząc się natomiast do pozytywizmu prawnego, Autor powtarza za papieżem Benedyktem XVI, że poszanowanie praw naturalnych to jedyny właściwy sposób obrony przed arbitralnymi rozstrzygnięciami władzy oraz oszustwami wynikającymi z manipulacji ideologicznej.
- 5) *Kształtowanie właściwej świadomości moralnej*. Prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego przypomina, że właściwe formowanie sumienia powinno się opierać na znajomości prawa naturalnego oraz na jego zgłębianiu i rozwijaniu w perspektywie religijnej.

Refleksje końcowe

Na zakończenie Autor przypomina, że prawo naturalne wykracza daleko poza katolicyzm i stanowi odpowiedź na wyzwania stojące obecnie przed ludzkością. Właśnie z tego względu potrzebny jest powrót do wspólnego źródła, co spowoduje, że wszyscy będą brali pod uwagę to, co istotne, nie pomijając jednocześnie naturalnych inklinacji konkretnej osoby ludzkiej. Ten dogłębnie ludzki wymiar wymogów etycznych prawa naturalnego nie wymaga sam z siebie wyznawania wiary chrześcijańskiej.

ks. Julian Kałowski MIC

Ks. Czesław Parzyszek SAC, *Życie konsekrowane w posoborowym nauczaniu Kościoła*, Wydawnictwo Księży Pallotynów „Apostolicum”, Ząbki 2007, ss. 797.

Kościół, jako lud Boży Nowego Przymierza jest pielgrzymującą wspólnotą zbawczą, która niesie dzieła ewangelizacyjne, tak w przepowiadanym słowie jak i znakach kultu i miłości bliźniego, zatem to kult i caritas. To zwłaszcza pytania o dar sakramentalnej łaski, którą Bo w Chrystusie szczególnie hojnie obdarowuje. Dzisiaj, jak to wskazywał wielokrotnie papież Jan Paweł II dzieło to przybiera nowe formy, a zwłaszcza formę nowej ewangelizacji. Zatem zwłaszcza współcześnie szczególnego znaczenia nabiera świadectwo wiary i życia, wychylone ku na-

dziei, którą z taką determinacją konsekwentnie zwiastuje papież Benedykt XVI (por. „Spe salvi”). Patrząc na bogactwo dziś, wydaje się, że dzisiejszy świat zdaje się być w tym względzie szczególnie wrażliwy i wymagający. Nie powinno to do pewnego stopnia absolutnie dziwić.

Mając na względzie eschatologiczną dynamikę życia Kościoła, dostosowując się do okoliczności miejsca czasu, szczególne zobowiązania w tym względzie podejmowane są przez różnorodne wspólnoty, które można do pewnego stopnia określić ogólnym terminem, życia konsekrowanego czy apostołskiego. To wielość charyzmatów i dróg ewangelicznych, które wszystkie wpisują się, na przestrzeni dziejów Kościoła w jego wyjątkowe bogactwo posługi w przepowiadaniu Ewangelii, świadectwu życia chrześcijańskiego i niesionej posłudze miłości dla innych, zwłaszcza potrzebujących i ludzi z marginesu życia.

Problematyce życia konsekrowanego poświęca książkę ks. dr Czesław Parzyszek, długoletni prowincjał Księży Pallotynów oraz przewodniczący Konferencji i Konsulaty Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce i jednocześnie twórczo zaangażowany w różne formy posługi dla życia konsekrowanego. Trzeba tutaj wskazać, że ks. Cz. Parzyszek jest autorem wielu prac poświęconych życiu konsekrowanemu i apostołskiemu oraz duchowości pallotyńskiej.

Prezentowaną książkę otwiera obszerny „Spis treści” (s. 3-9) oraz „Wykaz skrótów” (s. 11-14) Zostały one podzielone na Dokumenty Vaticanum II, dokumenty papieskie, dokumenty Stolicy Apostolskiej i inne.

Treściowo w rozprawę wprowadza „Wstęp” (s. 15-30). Zawiera on wszystkie elementy metodologiczne przypisane tej części rozpraw naukowych. Z kolei całość studium podzielono na dwie obszerne części, a te z kolei na rozdziały.

Część pierwsza została zatytułowana: „Posoborowa nauka Kościoła o życiu konsekrowanym” (s. 31-385). To niezwykle szeroka problematyka i trudna do syntetycznego ujęcia. W pierwszym rozdziale zostały zaprezentowane „Zasadnicze dokumenty Kościoła o życiu konsekrowanym” (s. 34-78), które ukazano jako dokumenty soborowe i posoborowe. Na te pierwsze składają się konstytucja „Lumen gentium” i dekret „Perfectae caritatis” oraz inne odnoszące się do życia konsekrowanego. Natomiast późniejsze to z końca XX wieku oraz początku trzeciego tysiąclecia.

„Nauka Kościoła o życiu konsekrowanym w czasie pontyfikatu Pawła VI” to tytuł drugiego rozdziału (s. 79-115). To przede wszystkim przemówienia do osób konsekrowanych. Jeszcze większe znaczenie miały dwa oficjalne dokumenty: motu proprio „Ecclesiae Sanctae” i adhortacja „Evangelica testificatio”. Wskazano tutaj na dokumenty kongregacji watykańskiej: dwie instrukcje „Renovationis causa” oraz „Venite seorsum”, a także dokument „Mutuae Relationes”.

Obszerny trzeci rozdział nosi tytuł „Nauka Kościoła o życiu konsekrowanym w czasie pontyfikatu Jana Pawła II” (s. 116-303). Autor zaprezentował jej w układzie chronologicznym rozpoczynając od przemówień z pierwszych lat pontyfikatu, aby następnie przejść do adhortacji „Redemptionis donum”. Po liście z okazji Roku Maryjnego „Litterae encyclicae” zaprezentowano wybrane katechezy środowowe. Wskazano tutaj m.in. na miejsce życia konsekrowanego w Kościele, budzenie powołań, poszczególne śluby, modlitwę, życie wspólnotowe. Szczególnie ważna była adhortacja „Vita consecrata” oraz list „Novo millennio ineunte”. W oddzielnym bloku tego rozdziału skoncentrowano się na dokumentach kongregacji, które rozpoczyna prezentacja lat osiemdziesiątych z czterema instrukcjami: „Nel presentare”, „Optiones evangelicae”, „Dimensio contemplativa” i „Potissimum institutioni”. Oddzielnie przeanalizowano dalsze dwie instrukcje „Congregavit nos in unum Christi amor” i „Ripartire da Cisto”.

„Nauczanie Benedykta XVI” przybliży przemówienia okazjonalne, encyklikę „Deus caritas est” i adhortację „Sacramentum caritatis” (s. 304-322).

Kolejny rozdział zajmuje się innym rodzajem nauczania: „Wizja życia konsekrowanego w spotkaniach Unii Konferencji Wyższych Przełożonych Europy i na Światowym Kongresie Życia Konsekrowanego” (s. 323-354). Autor przybliżył XI Zgromadzenie Plenarne Unii Konferencji Wyższych Przełożonych Europy, II Światowy Kongres Życia Konsekrowanego i XII Zebranie Plenarne Unii Konferencji Wyższych Przełożonych Europy.

Ostatni rozdział tej części został zatytułowany: „Zadania zawarte w dokumencie «Idziemy naprzód z nadzieją»” (s. 355-385). Ukazano kontekst i motywy powstania dokumentu oraz wskazywane zadania „ad intra” i „ad extra”.

„Elementy teologii życia konsekrowanego w świetle posoborowych dokumentów Kościoła” to tematyka drugiej części prezentowanego studium (s. 386-725), którą rozpoczynają uwagi: „Natura życia konsekrowanego – «drzewo o licznych gałęzkach»” (s. 388-470). Autor nakreślił najpierw istotne cechy życia konsekrowanego, aby następnie wskazać na Ewangelię, jako podstawowe źródło tego życia. Wskazał tutaj także na różne formy życia konsekrowanego: życie monastyczne, stan dziewic poświęconych Bogu, pustelników i dziewice konsekrowane, instytuty kontemplacyjne, apostołskie i świecie, stowarzyszenia życia apostołskiego i indywidualne formy życia konsekrowanego.

Wskazując w kolejnym rozdziale na „Trynitarnie korzenie życia konsekrowanego” przypomniano najpierw, że jest to dar „a Patre ad Patrem” (s. 471-495). Nie można oczywiście pominąć prawdy „per Filium” i „in Spiritu”. W całości, jak to przypomina autor jawi się trynitarna pieczęć życia konsekrowanego.

„Eklezjalny charakter życia konsekrowanego” to tematyka kolejnego rozdziału (s. 496-522). Życie konsekrowane jest darem Boga dla Kościoła powszechnego,

ale ich szczególna rola ma miejsce w Kościele lokalnym. Z kolei autor wskazuje na różne płaszczyzny współpracy osób konsekrowanych z pasterzami, duchowieństwem, między sobą oraz ze świeckimi.

Kolejny rozdział ukazuje „Zasadnicze wymiary życia konsekrowanego” (s. 523-593). Autor zalicza do nich w kolejności następujące wymiary: charyzmatyczny, wspólnotowy, apostołski, kontemplacyjny, prorocki, eschatologiczny, sakramentalny, maryjny.

Mając na względzie wieloraką odpowiedzialność osób życia konsekrowano następnie wskazano na „Główne «areopagi» życia konsekrowanego” (s. 594-630). Po uwagach ogólnych najpierw te „ad intra”: troska o życie duchowe i świadectwo świętości oraz budowanie braterskiej wspólnoty. Z kolei zadania „ad extra” to: nowa ewangelizacja, dzieła społeczne, misje zagraniczne, rozwijanie dialogu oraz komunია ze świeckimi.

„Formacja – miejscem kształtowania się duchowości życia konsekrowanego” to tematyka szóstego rozdziału (s. 631-669). Wskazano na potrzebę formacji, która winna mieć określone etapy: przednowicjacksi, nowicjacksi, profesów czasowych i permanentna. Oddzielnie zwrócono uwagę na dynamikę wierności.

Ostatni rozdział stawia zadanie, podając jednocześnie jeden z warunków wypełnienia: „Budować przyszłość z twórczą wiernością” (s. 670-725). Autor wraca do nowych „aeropagów” życia konsekrowanego i wskazuje na zjawisko globalizacji, inkulturację, troskę o „sacrum” i nieustanne odczytywanie „znaków czasu”. W drugim bloku tego rozdziału przedstawia propozycje nowego spojrzenia na życie konsekrowane. To przypomnienie, iż oznacza ono radykalizację życia chrześcijańskiego, naśladowanie Chrystusa – „najdoskonalszego konsekrowanego”, niezastąpioną rolę niewiast konsekrowanych i ubogacającą duchowość brata zakonnego.

Całość treściową omawianego studium zamyka zakończenie, które jest pewną próbą podsumowania, ale i zarazem nakreślenia pewnych dalszych planów badawczych (s. 726-731). Z kolei zamieszczono bibliografię (s. 732-778) oraz „Riassunto” (spis treści i streszczenie) (s. 779-787) i „Zusammenfassung” (spis treści i streszczenie) (s. 788-797).

Stosunkowo obszerne opracowanie ks. Cz. Parzyszka podejmuje bardzo szeroką problematykę z zakresu życia konsekrowanego oraz apostołskiego, które może przybierać bardzo zróżnicowane formy. Jej bogate i twórcze zestawienie jest interesującą propozycją, która z pewnością, m.in. ze względu na swój syntetyczny charakter zainteresuje różne środowiska, które podążają drogą życia konsekrowanego czy apostołskiego. Spotkanie systematyki oraz obiektywizmu ujęcia tematu prowadzi do bardzo klarownych analiz merytorycznych. Zresztą sam autor pisze we wstępie: „Próba całościowego opracowania problemu życia konsekrowanego może posłużyć do podjęcia głębszego studium poszczególnych elementów naucza-

nia posoborowego Kościoła, jak też i przedstawienia współczesnej teologii życia konsekrowanego na uczelniach katolickich, na wydziałach teologicznych uniwersytetów i w wyższych seminariach duchownych” (s. 25).

Można zauważyć, że istnieje współcześnie pilna potrzeba szerszego przekazu o życiu konsekrowanym i apostołskim w zwyczajnym i codziennym posłannictwie Kościoła, które w praktyce odnosi się do każdego przejawu chrześcijańskiego świadectwa. Jest to tak ważny komponent Ludu Bożego Nowego Przymierza, iż winien on być znacznie bardziej widocznym centrum życiowego zatroskania osobowego, a także refleksji teologicznej, co zresztą tak często i bardzo sugestywnie wskazywał Ojciec Święty Jan Paweł II. Jak można łatwo zauważyć w pracy ewangelizacyjnej, ile jest nowych „areopagów” dla osób życia konsekrowanego, gdzie winny być one owocne czy twórcze ze swym świadectwem Ewangelii (por. s. 594-630, 670-700).

Należy, w tym kontekście, zgodzić się z wieloma wątpliwościami jakie nadal towarzyszą terminologii tutaj występującej, zważywszy m.in. że dyscyplina ta stosunkowo niedawno stała się autonomicznym działem nauk teologicznych. Stąd m.in. autor niniejszego studium odpowiedzialnie stwierdza: „do dziś nie jest jasne, jak należy precyzyjnie zdefiniować pojęcie teologia życia konsekrowanego i dlatego proponowane są określenia opisowe. W rozprawie jednak zastosowano pojęcie życia konsekrowanego, nie pominięto jednak podejścia odmiennego. Otwarta jest zatem droga do dalszych poszukiwań” (s. 727).

Szkoda, że „Kodeks Prawa Kanonicznego” dla Kościołów Zachodnich Jana Pawła II i jego „Katechizm Kościoła Katolickiego” nie zyskały większego uznania autora i nie zostały potraktowane jako samodzielne znaczące etapy kształtowania się posoborowej nauki Kościoła o życiu konsekrowanym, w tym jego teologii. Zwłaszcza ma się wrażenie, że nie doszła do głosu teologia prawa, która jest także ważnym elementem kompleksowego widzenia wykładni nauczania Kościoła, a zwłaszcza Jana Pawła II. Szkoda także, że zupełnie zabrakło odwołania do „Komentarza do Katechizmu Kościoła Katolickiego” i „Komentarza do Nauki Społecznej Kościoła”, choć tam wskazań odnoszących się do poruszanych kwestii jest niewiele, ale są one szczególnie znaczące w kontekście rangi doktrynalnego przepowiadania. Te dokumenty nauczania powszechnego Kościoła są szczególnie rozpropagowane (wiele przekładów językowych) i mają znaczący wpływ na kształtowanie się konkretnych przejawów życia konsekrowanego oraz spojrzenia na nie w Kościele, a w pewnym sensie, np. prawnym i poza Kościołem. W nazewnictwie dokumentów wydawanych przez Stolicę Apostolską istnieją znaczne różnice między występującymi w wykazie skrótów i bibliografii. Jest to istotne ze względu na charakter doktrynalny czy prawny określonego dokumentu.

W prezentowanym studium duże uznanie budzą zgromadzone źródła i bibliografia, które podzielone zostały na Pismo św.; Dokumenty Kościoła powszechnego,

Nauczanie papieży; Dokumenty Stolicy Apostolskiej, Literatura przedmiotu, Literatura pomocnicza. To wymowny i zarazem do pewnego stopnia klasyczny podział w tym względzie, który daje ogólne elementy wprowadzające w tym względzie. Generalnie bibliografia została przygotowana z dużą pieczołowitością i stanowić może wstępne zestawienie dla ewentualnych dalszych badań w tej problematyce. Jednak znaleźć można w tym względzie pewne braki, nieścisłości czy niekonsekwencje, które jednak nie pomniejszają w niczym generalnych zasad bibliograficznych.

Trzeba stwierdzić, że w przypadku tłumaczeń nie ma jednoznacznej zasady podawania występowania tekstu oryginalnego, jego określenia czy innych odniesień. Wydaje się, że przy wskazaniach tekstów patrystycznych należy precyzyjnie podać źródło. Warto pamiętać, że w tym względzie prawnie powszechnie przyjęte są jasne zasady, które ułatwiają odniesienia bibliograficzne. Ze szczegółów można wskazać, że dwukrotne przywołanie S. Miecznikowskiego wskazuje, że chodzi o tę samą pozycję (s. 763). „Summa Theologica” św. Tomasza z Akwinu należało raczej podać jako jedno dzieło, a nie poszczególne jej fragmenty.

Oto polskie środowisko naukowe doczekało się tak obszernego przedstawienia stosunkowo długiego okresu nauczania kościelnego w zakresie życia konsekrowanego, który jednak zasadniczo dotyczy XX wieku. Jednak posoborowe nauczanie w tym względzie jest niezwykle obszerne i bogate, czasem nawet trudne do jednoznacznego rozeznania. Dotyczy to nie tyle ilości osób, co bardziej bogactwa treściowego, tak w płaszczyźnie teologicznej jak i liturgicznej oraz prawno-kanonicznej. Z pewnością opracowanie to może służyć jako pewne kompendium czy klucz wprowadzający w dalsze bardziej szczegółowe badania.

bp Andrzej F. Dziuba

Władysław Marian Zarębczan, *Polacy w Watykanie. Instytucje i urzędy oraz Polacy w nich pracujący. Historia i współczesność*, Wydawnictwo Diecezji Pelplińskiej «Bernardinum», Pelplin 2004, ss. 608.

Historykom prawa kanonicznego, w szczególności zaś badaczom zainteresowanym problematyką struktury hierarchicznej Kościoła tudzież rozwoju dziejowego jego centralnych organów administracyjnych (mowa o Kościele Zachodnim – następnie rzymsko-katolickim), w sposób ścisły związanego z losami papieżstwa, niewątpliwie znane jest skądinąd wysoko cenione dzieło *La Curia Romana. Lineamenti storico-giuridici* autorstwa Niccolò del Re. Pod redakcją tegoż samego włoskiego badacza ukazała się też adresowana już do szerszych kręgów odbiorców, a więc